

GHIDUL OMULUI DE AFACERI

Cunoașterea și prevenirea riscurilor de natură penală

Mihai Adrian Hotca

- Coordonator -

**Norel Neagu, Mirela Gorunescu, Laura Maria Stănilă
Alexandru Sitaru, Alexandru Claudiu Galetschi, Valentin Radu
Mihai Ene, Augustin Zăbrăuțanu, Marius Tite**

GHIDUL OMULUI DE AFACERI

Cunoașterea și prevenirea riscurilor de natură penală

Ediția a III-a, revăzută și adăugită

Universul Juridic

București

-2026-

CAPITOLUL I

Notiuni introductive

(Mihai Adrian Hotca)

§1. Precizări prealabile

În acest capitol vom **prezenta și explica notiuni** (termeni și expresii) **folosite în legislația penală**, cu luarea în considerare a împrejurării că lucrarea de față se adresează inclusiv unor persoane care nu au pregătire de specialitate juridică¹.

Deși mulți dintre nejuristi consideră că se pricepe la drept penal, este cunoscut faptul că legea penală utilizează **termeni și expresii** care nu se regăsesc în limbajul comun sau care au accepțiuni diferite față de vorbirea curentă. Bunăoară, mulți confundă contravențiile cu infracțiunile, amnistia cu grațierea, antecedentele penale cu recidiva ș.a.

Așadar, în cadrul acestui capitol introductiv vom înfățișa noțiunile cele mai întâlnite în actele normative care conțin reglementări de interes pentru domeniul **răspunderii penale a întreprinzătorului**, scopul unui astfel de demers fiind acela de a facilita parcurgerea și înțelegerea conținutului dispozițiilor legale în materie.

§2. Ce sunt legea penală și dreptul penal?

2.1. Legea penală

Potrivit Codului penal, **legea penală** este orice **dispoziție** (a se citi *normă* sau *regulă de conduită*) **cu caracter penal** (care, cel mai adesea, prevede conduite imperative sau sancțiuni penale) **cuprinsă în legi organice sau ordonanțe de urgență**².

În conformitate cu prevederile art. 73 alin. (3) din Constituție, dispozițiile cu caracter penal (normele penale, regulile penale) pot fi cuprinse numai în **legi organice** (care se adoptă cu majoritate absolută³) sau, potrivit art. 115 din Legea fundamentală⁴, în **ordonanțe de urgență** (adoptate de guvern în situații excepționale).

Menționăm că cea mai importantă lege penală română (evident organică) este Codul penal⁵. Deși, în Constituție, nu este reglementată categoria de acte normative cu numele de *coduri*, în cazul legilor mai importante (cum este situația legilor din materie penală, civilă

¹ Parțial, textul acestui capitol a fost preluat, ca atare sau într-o formă ușor adaptată pentru domeniul afacerilor, din lucrările aceluiași autori: *Drept penal. Partea generală*, Ed. C.H. Beck, București, 2007; *Elemente de drept penal al afacerilor*, Ed. C.H. Beck, București, 2008; *Drept penal. Partea generală. Legea penală și sancțiunea*, Ed. C.H. Beck, București, 2012; *Manual de drept penal. Partea generală*, Ed. Universul Juridic, București, 2017. De asemenea, anumite texte au fost preluate din articole de specialitate publicate pe site-uri sau bloguri (*juridice.ro*, *legalmarketing.ro*, *htcp.eu* ș.a.) sau în reviste de specialitate, precum RRDP, Revista Dreptul, Pandectele Române, LESIJ, RRDPA etc.

² Conform art. 173 C. pen.: „Prin lege penală se înțelege orice dispoziție cu caracter penal cuprinsă în legi organice, ordonanțe de urgență sau alte acte normative care la data adoptării lor aveau putere de lege”.

³ Adoptarea legilor ordinare presupune majoritate simplă.

⁴ *Legea fundamentală* este o expresie folosită pentru a nominaliza Constituția.

⁵ *Codul penal* este de fapt Legea nr. 286/2009 privind Codul penal.

etc.), legiuitorului, în titlul legii, folosește denumirea de „cod”. Astfel, avem *Codul penal*, *Codul civil*, *Codul fiscal*, *Codul muncii* etc.

Dacă lege penală poate fi considerată o **simplă prevedere sau dispoziție cu caracter penal**, cu atât mai mult se poate spune că este lege penală orice act normativ (lege organică sau ordonanță de urgență) **care cuprinde norme penale** (de drept penal).

2.2. Dreptul penal

Sintagma „**drept penal**”, în sensul său cel mai frecvent, înseamnă **totalitatea normelor** (dispozițiilor, regulilor, prevederilor) **penale**¹. Cu alte cuvinte, dreptul penal cuprinde toate legile penale. În acest sens, se poate spune că *dreptul penal sancționează infracțiunile, prevede faptele ce constituie infracțiuni, incriminează faptele socialmente periculoase* etc.

Altfel spus (și mai tehnic), dreptul penal este **ramura**² (parte a) **dreptului public**³ **formată din ansamblul normelor care prevăd** (descriu) **faptele ce constituie infracțiuni, sancțiunile aplicabile persoanelor care le săvârșesc și modul în care se realizează tragerea la răspundere penală a acestora**⁴.

În teoria de specialitate, ca expresii echivalente celei de drept penal, se mai folosesc expresiile „*drept criminal*”⁵ sau, mai rar, „*dreptul apărării sociale*”.

În Europa, cea mai folosită expresie pentru desemnarea ramurii de drept ce protejează valorile sociale esențiale este expresia *drept penal*. Denumirea *drept penal* derivă din cuvântul latin *poena* (pedeapsă).

Dreptul penal instituie **cea mai grea formă de răspundere juridică existentă în societate**, deoarece numai persoanele care încalcă legea penală, prin comiterea de infracțiuni, pot fi sancționate cu pedepse privative de libertate, precum detențiunea pe viață sau închisoarea pe durată determinată.

Dreptul penal îi sancționează pe cei care omoară, violează, se sustrag de la îndeplinirea obligațiilor fiscale, fură, falsifică, fraudează bugetele UE, tâlhăresc, trădează, spală bani, încalcă regimul vamal etc. Dreptul penal sancționează atât persoanele fizice (oamenii), cât și persoanele juridice (societățile, asociațiile, fundațiile ș.a.).

Dreptul penal are următoarele caracteristici:

- este o **ramură (o parte) a dreptului public**, deoarece reglementează raporturi (relații) sociale în cadrul cărora statul participă întotdeauna, prin impunerea con-

¹ În sens juridic, dreptul penal are mai multe accepțiuni [drept pozitiv substanțial sau material (definit mai sus), știință (disciplină de studiu care are ca obiect dreptul penal ca ramură a dreptului) etc.].

² Ramurile dreptului sunt părți sau componente ale sistemului dreptului. Toate ramurile dreptului alcătuiesc sistemul dreptului românesc. Metaforic spus, dreptul penal român este o ramură a *copacului* denumit sistemul dreptului românesc, respectiv o parte a acestui ansamblu de norme juridice. Așadar, ramura de drept este o parte (componentă) a sistemului dreptului, caracterizată prin autonomie și unitatea principiilor care traversează întreaga materie (parte a sistemului).

Autonomia este o particularitate a tuturor ramurilor dreptului, reflectată de unitatea obiectului reglementării (specificul relațiilor sociale), specificul metodei de reglementare (egalitatea sau subordonarea părților) și unitatea principiilor (întreaga materie este străbătută de aceleași principii).

³ Dreptul este, de regulă, clasificat în două subdiviziuni, respectiv: dreptul public, din care fac parte dreptul penal, dreptul constituțional etc., și dreptul privat, categorii în care intră dreptul civil, dreptul proprietății intelectuale ș.a.

⁴ Din punct de vedere obiectiv (pozitiv, substanțial), dreptul este un sistem ce cuprinde mai multe ramuri, precum dreptul constituțional, dreptul civil, dreptul muncii, dreptul administrativ, dreptul penal etc.

⁵ Denumirea *drept criminal* provine din cuvântul latin *crimen* (crimă, infracțiune, delict) și este frecvent utilizată în doctrina europeană și cea americană. Spre exemplu, în lucrările de limbă engleză este folosită expresia „*Criminal Law*”.